

Upplands Väsby
kommun

Tjänsteutlåtande

Samordnare nationella minoriteter
Mari Forsberg
☎ 08-590 972 71
mari.forsberg@upplandsvasby.se

2017-07-18

Dnr
KS/2017:432

Kommunstyrelsen

Svar på Kulturdepartementets remiss: Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen antar svaret på remissen Nästa steg? Förslag om en stärkt minoritetspolitik.
2. Svaret skickas till Kulturdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Upplands Väsby kommun har fått utredningen Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik för yttrande. (SOU 2017:60) Utredningen har haft i uppdrag att göra en översyn av minoritetspolitiken i syfte att ytterligare stärka de nationella minoriteternas rättigheter. Utredningen föreslår att minoritetspolitiken i högre utsträckning inriktas på överföring av språk och kultur mellan generationerna varvid språkrevitalisering och ungdomars delaktighet prioriteras, samt att minoritetspolitiken behöver integreras bättre inom andra politikområden.

Kommunen anser att utredningen är omfattande och noggrant utförd samt att frågorna har diskuterats från flera olika perspektiv. De flesta förslag för vidare åtgärder för stärkt minoritetspolitik är välbehövliga och efterfrågade. Det är bra att bestämmelserna om förskola på minoritetsspråk lyfts till skollagen och motsvarande om äldreomsorg på minoritetsspråk flyttas till socialtjänstlagen. Även ändringen att omfatta hela eller *väsentliga* delar av förskola eller äldreomsorg välkomnas för att förtydliga ambitionsnivån. Föreslagna nya krav för att sätta upp mätbara mål och riktlinjer kan vara den ändringen som kommer att göra största skillnaden för minoritetspolitiken i praktiken. Speciellt om den föreslagna nya myndigheten tillsammans med SKL kan ge kommuner kompetensutveckling och metodstöd i arbetet att sätta upp mätbara mål

och nyckeltal som även skulle kunna jämföras nationellt. Liknande metodstöd samt det föreslagna övergripande ansvaret att följa och informera om aktuella händelser inom minoritetspolitiken samt utbudet av relevanta utbildningar och andra möjligheter till kompetensutveckling är precis vad Upplands Väsby kommun har efterfrågat men som nuvarande uppföljningsmyndigheter inte har kunnat leverera. Därför är det viktigt att en ny myndighet inrättas som kan leverera resultat för detta breda uppdrag. Inrättandet av flera språkcentrum som tar vara på de dokumenterade erfarenheterna från Samiska språkcentrum är också en välbehövlig insats för att utöka kvaliteten i revitaliseringsarbetet. Även ett långsiktigt bevarandeprogram för nationella minoritetsspråk behövs.

Att minoritetsfrågorna integreras bättre i mänskliga rättigheter är bra men även andra sammanhang som social hållbarhet och jämställdhet är viktiga. Upplands Väsby kommun välkomnar alla föreslagna åtgärder om fortbildning, metodstöd och nya kraven i olika examina.

Upplands Väsby kommun anser att det är bra att nuvarande förvaltningsområden och statsbidragen behålls. Sökbart projektstöd för fleråriga projekt välkomnas särskilt, speciellt ifall detta kan göras tillsammans med minoritetsorganisationer och andra kommuner/landsting/regioner. Upplands Väsby kommun anser att föreslagen kompensation för de nya krav med mål och riktlinjer som föreslås inte är tillräckligt och ska absolut följa statsbidraget för förvaltningsområdet, inte det generella statsbidraget. Upplands Väsby kommun anser också att slutsatsen att det nuvarande statsbidraget till kommunerna har varit i överkant är helt felaktig. Tvärtom är statsbidraget helt avgörande för arbetet och behövs även i framtiden för utvecklingsarbetet tillsammans med metodstödet som kommunerna kan utnyttja.

Länk till hela SOU 2017:60 Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik
<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2017/06/sou-201760/>

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser för Upplands Väsby kommun.

Barnrättsperspektivet

Har barn getts möjlighet att uttrycka sin åsikt?

Nej.

Har barns åsikter beaktats?

Nej.

Innebär beslutet att barnets bästa sätts i främsta rummet?

Ja, för att nationella minoriteter ska få bättre tillgång till sina mänskliga rättigheter sätter även de nationella minoritetsbarnen i främsta rummet.

Tillgodoses barnets rätt till utveckling genom beslutet?

Ja, ifall flera nationella minoriteter ska få bättre tillgång till sina mänskliga rättigheter, som rätten till skolgång och vidare kultur och förskola på nationella minoritetsspråk, tillgodoses även barnens rätt till utveckling.

Har det analyserats om några barn diskrimineras av beslutet?

Ifall regeringen inte vidtar de åtgärder som föreslås finns en större risk att flera barn tillhörande nationella minoriteter diskrimineras.

Beslutet skickas till:
Kulturdepartementet

Beslutsunderlag

1. Kommunstyrelsens tjänsteutlåtande 2017-07-18, Dnr KS/2017:432
2. Skriftliga kommentarer från kommunjuristen 2017-06-30.
3. Skriftliga kommentarer från Utbildningskontoret 2017-07-07.
4. Skriftliga kommentarer från HR&Lön/Stöd och process 2017-07-17.
5. Skriftliga kommentarer från Social- och omsorgskontoret 2017-08-01.
6. Skriftliga kommentarer från folkhälsosamordnaren 2017-08-02

Ärendet i sin helhet

I förslaget till lag om ändring i minoritetslagen (1.1) anser Upplands Väsby kommun att den nya uppdelningen i 5 § Samråd är bra. Formuleringarna om strukturerad dialog och att särskilt beakta barn och unga ger konkreta verktyg till kommunerna. Kopplingen till barnkonventionen blir tydligare. Formuleringen *myndigheternas* beslutsfattande är dock oklar. Avses allt beslutsfattande hos kommunen eller endast sådant som har med myndighetsutövning att göra? Den föreslagna formuleringen om dokumenterade mål och riktlinjer med uppföljning samt med tillhörande kartläggningar är bra. Förslaget i § 10 att även Arbetsförmedlingen omfattas är bra. Det är bra att paragrafen om förskola på minoritetsspråk lyfts till skollagen (1.2) och att även öppen förskola inkluderas. Upplands Väsby kommun ser positivt på att äldreomsorg på minoritetsspråk flyttas till socialtjänstlagen (1.3). Det är viktigt att Skolinspektionen och IVO tar upp ärenden som utredningen påpekar. Och att lagändringen kommuniceras och utbildningar anordnas via normala kanaler, inte bara via minoritetssamordnarna. Upplands Väsby kommun välkomnar nya paragrafer i Patientlagen (1.4) och i Hälso- och sjukvårdslagen (1.5) men har uppfattningen att formuleringarna är för otydliga för att de ska ge en effekt i verkligheten.

Upplands Väsby kommun välkomnar att den nya jämställdhetsmyndigheten föreslås särskilt beakta nationella minoriteternas situation (3.7). Kommunen anser också att överföringen av språk och kultur till nästa generation, språkrevitalisering och ungdomarnas delaktighet (3.8.1) är minoritetspolitikens framgångsfaktor och arbetar redan med dessa. Exempelvis driver Föräldraföreningen Sverigefinska skolan i Upplands Väsby ett projekt om språkrevitalisering via skapande bildkonst som finansieras av Institutet för språk och folkminnen. Metoden kan lätt appliceras till andra språk eller konstformer.

Upplands Väsby kommun håller med att minoritetspolitiken behöver integreras bättre till andra områden (3.8.2). Förutom frågor som rör mänskliga rättigheter kan sammanhanget också vara social hållbarhet. Termen minoritetsinriktat tankesätt som ska integreras är spännande. Jämställdhetsintegrering är vedertaget men minoritetsfrågorna är sällan lika bra integrerade. Samtidigt har det också saknats en instans som bevakar dessa frågor när nuvarande uppföljningsmyndigheterna inte har haft det uppdraget.

Utredningen föreslår att överväga liknande rättigheter för romani och jiddisch som de som finns i förvaltningsområdena (4.1.4). Upplands Väsby kommun vill poängtera att det kan finnas andra sätt än att skapa förvaltningsområden. Romastrategin har lyft arbetet med romska frågan till en annan nivå. Därför anser kommunen inte att grundskyddet har fått dåligt genomslag (4.2.1). Pilot- och utvecklingskommunerna samt några andra inom romastrategin har satsat på arbetet med grundskyddet och detta följs flitigt av andra som så småningom påbörjar liknande arbete. Enligt Skolverkets kartläggning av kommunernas arbete med romsk inkludering har 19 kommuner rapporterat pågående arbete med romsk inkludering och 19 av 25 tillfrågade kommuner ingår i finskt förvaltningsområde så erfarenhetsbytet inom förvaltningsområdet ska inte underskattas. I Upplands Väsby samt Eskilstuna och Södertälje har arbetet med romsk inkludering kommit igång tack vare att finska romer har varit aktiva i arbetet med finskt förvaltningsområde. Metodstöd och samordning som finns inom romastrategin har saknats för förvaltningsområdena, arbetet med grundskyddet kanske behöver mer sådant?

Mål och riktlinjer kan göra största skillnaden i hela utredningen

Upplands Väsby kommun har sedan länge haft en minoritetspolicy men arbetar fortfarande med att hitta mätbara mål och med uppföljningen av hur policyn implementeras i de olika kontoren. Att ta fram rätta nyckeltal utan etnisk registrering är inte helt lätt. Nu när alla kommuner inom förvaltningsområdena föreslås ha dokumenterade mål och riktlinjer samt följa upp dessa (4.2.2) kommer det kanske utmynna i gemensamma nyckeltal med hjälp av nya myndigheten eller SKL. Det efterfrågas metodstöd och nationella mätbara mål som redan finns exempelvis i SKLs Kolada angående äldreomsorg på minoritetsspråk. Om förslaget leder till dessa mätbara mål som kan vara samma inom hela landet kan detta vara det viktigaste förslaget i hela utredningen.

Utredningen anser att ”Avsaknaden av en tydlig lokal efterfrågan från nationella minoriteter, exempelvis en förening kan inte tas till intäkt för att kommunen inte berörs av lagstiftningen.” Man ska ändå ta hänsyn till att om det inte har funnits särskilt engagerade politiker eller tjänstepersoner så har det saknats incitament att påbörja arbetet eftersom formuleringen i lagstiftningen har varit otydlig och det inte har funnits ett riktat ekonomiskt incitament. Integrering av mänskliga rättigheter, demokratifrågor eller exempelvis social hållbarhet är

självlklart att föredra men det krävs också att de myndigheter som är experter tar in nationella minoritetsperspektivet så att frågan inte blir en solitär. Bevakning av sådana frågor skulle vara en bra uppgift till det föreslagna nya uppföljningsmyndigheten. Föreslagna ändringar med en tydligare informationsskyldighet (4.2.3) gör att förväntningarna på kommunernas åtgärder blir tydligare.

Tydligare struktur för samråden

Vad gäller samråd (4.3) är det en utmaning att kunna organisera dessa så att berörda frågor fångas upp i ett tillräckligt tidigt skede samtidigt som kommunala beslutsprocesser har sin gång. Upplands Väsby kommun efterlyser också mer utbildning till lokala föreningar från riksorganisationer eller andra myndigheter som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor om att delta i samråden, vilka frågor går att påverka och hur gör man påverkansarbete. Speciellt problematiskt blir det om kommunen samråder med en minoritet som är liten i antal inom kommunen och inte har en förening. Vilken bredare förankring har då privatpersoner i frågorna och hur kan kommunen motivera dem att fortsätta med dialogen? Speciellt om det finns hotbild eller rädsla att erkänna sin minoritetsbakgrund offentligt. Referensgrupper för olika teman har bättre förutsättningar i större kommuner, i de små är det ofta så att samma personer förväntas kunna samråda om flera ämnesområden.

Upplands Väsby kommun tillhör finskt förvaltningsområde och har formaliserade, regelbundna samråd med arvoderade minoritetsrepresentanter för sverigefinska minoriteten och utanför förvaltningsområdet med den romska minoriteten. Kommunen har inte än etablerat kontakter med judar, samer eller tornedalningar. Att samråden ska vara strukturerade (4.3.2) är bra förtydligande. Den europeiska koden och SKLs Medborgardialog som del i styrprocessen är precis sådant metodstöd som Upplands Väsby kommun har efterfrågat från uppföljningsmyndigheterna. Det är viktigt att uppföljningsmyndigheten är á jour med angränsande frågor hos andra myndigheter och kan förmedla goda exempel eller kontakter varifrån kommunerna kan få mer stöd. Kapitlet ”Att samråda kräver planering och återkoppling” är bra underlag för fortsatta arbetet med samråd. Upplands Väsby kommun välkomnar förslaget om kunskaphöjande åtgärder gentemot politiker och tjänstepersoner. Viktigt att även sådana personer som inte idag aktivt arbetar med minoritetsfrågor utbildas om detta i andra sammanhang för att sprida kunskap till de som i framtiden ansvarar för frågorna.

Att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) föreslås ha större ansvar för att stärka minoritetsorganisationernas förutsättningar (4.3.3) välkomnas. Det är viktigt att de sprider kunskap om sina utbildningar och aktiviteter utöver riksorganisationer till kommuner för att nå de aktiva privatpersoner eller föreningar som inte är anslutna till andra instanser.

Upplands Väsby kommun välkomnar förtydligandet att förutsättningar för barn och unga bör beaktas särskilt (4.3.4). Kommunen har haft aktiviteter och samråd med barn och unga men de kan vara obekväma med att framföra sina åsikter och har ofta inte lika stark minoritetsidentitet som första generationen. Arbetet kommer ändå att fortsätta eftersom framtiden är i barn och unga. Självklart finns det generella utmaningar i att öka ungas inflytande men Upplands Väsby har varit framgångsrik med demokratiforumet Ung i Väsby. Formatet i sig fungerar inte för en

enskild kommuns minoritetsföreträdare men tillsammans med länets andra kommuner och ungdomsförbunden skulle detta kunna utvecklas även till ett forum för unga minoriteter.

Det är bra att ekonomiska resurser för nationella minoritetsorganisationer höjs och hanteras av en lämplig myndighet (4.3.5) men det behöver också säkerställas att lokala organisationer kan gynnas av insatserna.

Fortsatta förvaltningsområden

Upplands Väsby kommun anser att det är viktigt att den nuvarande ordningen med statsbidraget föreslås att behållas (4.4), men ser gärna att nivån höjs i framtiden. Det är också bra att statsbidragen även i fortsättningen ska användas för merkostnader och huvudsakligen för förskola och äldreomsorg samt språkstödande aktiviteter (4.4.1). Situationen att kommunens förskola och/eller äldreomsorg finansieras av ordinarie medel eller drivs av privata aktörer tas inte upp i utredningen. I så fall kan det vara motiverat att merparten av bidraget går åt andra verksamheter eller insatser. Det är bra att samordnarfunktionen lyfts som viktig framgångsfaktor samtidigt som nackdelarna belyses, att ansvaret kan lätt läggas på en enskild tjänsteperson istället för att frågorna skulle genomsyras hela kommunens verksamhet. Samtidigt lyfter utredningen att en samordnartjänst långsiktigt ska bekostas av kommunens budget, inte minst i mindre kommunerna vilket är motsägelsefullt. Bra förtydligande är att statsbidraget inte ska ersätta ordinarie stöd för föreningsverksamhet. Upplands Väsby kommun delar utredningens slutsatser i att rapporten om statsbidragets användning (2016) utgör en för snäv tolkning och välkomnar mer allmänna råd för användandet av statsbidraget som ändå lämnar utrymme för lokala förutsättningar för att styra användningen.

Upplands Väsby kommun välkomnar särskilt sökbart projektstöd för kommuner som vill genomföra större, fleråriga projekt tillsammans med minoritetsorganisationer (4.4.2). Förslaget borde också sträckas över kommun/landsting/regionsgränser så att det så småningom kan finnas förutsättningar för liknande arbetssätt över landet för att nå bättre nationell genomslag och lite enighet eller systematik i det spretiga minoritetsarbetet. Vad gäller överföringen av oförbrukade medel tillämpas detta idag på i stort sätt bara nya kommuner och borde vara mer flexibelt även för de som har kommit längre in i arbetet.

Uppföljningen av minoritetslagen

Upplands Väsby kommun välkomnar en ny myndighet för uppdraget att följa upp, främja och samordna minoritetspolitiken (5.2). De nuvarande uppföljningsmyndigheterna har arbetat mycket med grundskyddet och varit bra stöd för nya förvaltningskommuner men har inte haft resurser att möta behoven från de kommuner som har kommit längre in i arbetet. Det har också efterfrågats att kommuner/landsting/regioner kan representeras i det nätverk som har anordnats för myndigheter vilket inte har fått gehör. Inom andra områden fungerar detta som med jämställdhet eller operation kvinnofrid. Det är oerhört viktigt att även kommuner kan ta del av det arbete som görs inom myndigheterna. Det är också viktigt att nya uppföljningsmyndigheten knyter an till sig den bästa specialistkompetensen inom området och har en analytisk arbetssätt som kan gynna

även kommunernas arbete. Institutet för språk och folkminnen som värmyndighet framstår som ett genomtänkt och kostnadseffektivt förslag.

Ifall nya myndigheten av olika anledningar inte blir av behöver det finnas en plan b hur det som föreslås åligga nya myndigheten kan implementeras av de som har ansvaret. Skulle inte nya jämställdhetsmyndigheten kunna utökas till jämlikhetsmyndighet och innefatta nationella minoritetsfrågor?

Upplands Väsby kommun anser att förslaget att Inspektionen för vård och omsorg samt Skolverket arbetar mer aktivt med att beakta nationella minoriteternas rättigheter är behövt (5.3.3).

Förskola på minoritetsspråk

Upplands Väsby kommun välkomnar det föreslagna uppdraget för Skolverket att ta fram stöd om förskola på minoritetsspråk i förvaltningsområden samt fortbildning och metodstöd för förskolans personal i språkrevitalisering (6.2.1). Det finns gott om internationell forskning inom området men det krävs att det görs praktiskt tillgängligt och har ett nationellt perspektiv i Sveriges nationella minoritetsspråk. Organiserat erfarenhetsutbyte och nätverkande över landet är också av yttersta vikt. Dessa forum för erfarenhetsutbyte kan bidra med att höja kunskapsnivån hos personalen kring minoritetsspråkens särställning och även ge svar på frågor kring hur det arbetet kan konkretiseras i den dagliga verksamheten.

Upplands Väsby kommun anser att bytet med begreppet modersmål till begreppet kulturarvsspråket (6.2.2) skulle på ett bra sätt särskilja nationella minoritetsspråk från invandrarspråken.

Upplands Väsby kommun delar helt utredningens åsikt att vårdnadshavare behöver mer information om att det finns fördelar med tvåspråkighet och att undervisning som leder till tvåspråkighet behöver inte ske på bekostnad av kunskaper i svenska språket (s.165). Detta är särskilt viktigt i områden där föräldrarnas utbildningsnivå är lägre. Däremot är det en svår och tidskrävande aspekt att höja nationella minoritetsspråkens status bland förvaltningar, minoriteterna och allmänheten. Det krävs större nationella satsningar speciellt inom kultur än vad en förvaltningskommun kan åta.

Upplands Väsby kommun har redan kunnat erbjudas förskola helt på finska och kommunen ser det positivt att förtydliga ”hela eller delar av verksamheten” med hela eller *väsentliga* delar (6.3.2). Expertkommitténs fastställda miniminivå sex timmar i veckan är en bra riktlinje. Utredningen anser att kommunerna behöver ha planer och samverka mer för att lösa personalförsörjningen men som stöd till kommunerna behövs en myndighet som kan belysa olika möjligheter och goda exempel. Detta stöd behövs för att informera utförarna om den särställning som de nationella minoritetsspråken har. Flera utförare upplever att de har täckt in frågan om nationella minoriteters rättigheter, även vissa fall där det inte finns en särskilt utförlig handlingsplan kring det arbetet. Förskolan har, utifrån läroplanen för förskola, ett uppdrag att skapa en verksamhet som möter varje enskilt barns behov. Därför är det flera som menar att även om de inte arbetar med nationella minoriteters rättigheter specifikt, så arbetar de ändå med att möta varje enskilt barns behov. Vissa utförare kan därför ställa sig undrande till varför de ska

arbeta med fokus på nationella minoriteter när det inte finns en uttryckt efterfrågan och när de redan arbetar utifrån varje barns specifika förutsättningar och behov. Det är i dessa fall som en utbildningsinsats behövs.

Upplands Väsby kommun välkomnar föreslagen ändring att alla vårdnadshavare som ansöker förskoleplats frågas om intresse för förskola på förvaltningsområdets minoritetsspråk (6.3.3). Efterfrågan från flera kommuner ger incitament för olika systemleverantörer att göra de ändringar som krävs. Samtidigt förbättrar det mätbarheten av efterfrågan och ger en möjlighet för kommunerna att systematiskt informera om rättigheterna. En utmaning är svårigheten att kartlägga och synliggöra efterfrågan och Upplands Väsby kommun instämmer i utredningens beskrivningar och problematiseringar av en liten eller dold efterfrågan. Det är svårt för kommunen och dess utförare att arbeta strategiskt med minoritetsspråken om bilden av efterfrågan uppfattas som otydlig eller liten. Flera förskolechefer har påpekat att de är redo att arbeta mer specifikt med nationella minoriteters rättigheter när detta väl efterfrågas av vårdnadshavare. Det resonemanget bygger på antagandet att behovet inte finns eftersom de inte fått någon efterfrågan kring att beakta minoritetsspråket eller kulturen. Att informera och synliggöra kommunens skyldigheter kring nationella minoriteters rättigheter blir således avgörande för att förtydliga bilden kring efterfrågan. En mätbar efterfrågan möjliggör uppföljningar och utvärderingar av arbetet, vilket underlättar för att frågan ska inkluderas i ordinarie verksamhet och inte blir en isolerad ”sidovagn”.

Upplands Väsby kommun välkomnar också förslaget att regleringen av rätten till förskola i förvaltningsområdet förs in till skollagen (6.3.5) men vill poängtera att det är viktigt att försäkra att nödvändiga informationen om ändringen samt utbildning når fram till alla kommuner inte bara via de kanaler som minoritetsarbetet kommuniceras utan i ordinarie kanaler.

Arbetet med nationella minoritetsspråk kan se väldigt olika ut hos olika förskole-enheter. Om frågan kring nationella minoriteter får en tydligare anknytning till skollagstiftningen så kan det få en positiv påverkan både på likvärdigheten mellan förskolorna samt kvaliteten på undervisningen i stort. Idag tenderar minoritetsspråken att bakas ihop med övriga språk i förskolornas handlingsplaner och det är lätt hänt att minoritetsspråkens särställning förbises. Några utförare i kommunen hänvisar till sina planer mot diskriminering och kränkande behandling och menar att de inkluderar värnandet om allas kultur och språk, och därmed även minoritetsspråken, i den dagliga verksamheten. Detta kan tyda på att kunskapen om minoritetsspråkens särställning behöver stärkas och förmedlas tydligare i skollagstiftningen och de styrdokument som reglerar förskolan. I läroplanen för förskola finns en hänvisning som rör värnandet av de nationella minoritetsspråken: ”Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.”. Denna vagt uttryckta hänvisning, där nationella minoriteter och utländsk bakgrund nämns i samma mening, kan vara ett skäl till att utförare lägger in frågan i en övergripande plan för barn med andra modersmål istället för att upprätta en handlingsplan som rör nationella minoriteter specifikt.

Äldreomsorg på minoritetsspråk

Utredningen påpekar flera brister i tillämpningen av minoritetspolitiken, men i kapitel 7.2 redovisas det att 2/3 av förvaltningsområden kunde erbjuda plats på äldreboende och 2/3 hemtjänst där det medverkar språkkunnig personal. Detta kan ändå anses vara lyckat från förvaltningsområdena och en insats som knappast hade kommit till utan minoritetslagen och statsbidraget. Självklart finns det fortfarande utmaningar kvar, inte minst för personalförsörjning.

Upplands Väsby kommun välkomnar föreslagen ändring att byta ”hela eller delar av verksamheten” till hela eller *väsentliga* delar (7.3). Upplands Väsby kommun har redan kunnat erbjuda detta. Socialstyrelsens uppdrag att ta fram vägledning kring bestämmelser om äldreomsorgen på minoritetsspråk (7.3.5) välkomnas. Vägledningen får gärna omfatta även annat än skriftlig material, exempelvis utbildningar, workshops osv. inom deras ordinarie upplysningsarbete vad gäller äldreomsorgen. Skyldigheten att erbjuda äldreomsorg på jiddisch och romani kommer att vara utmanande men ändå som ett naturligt steg i minoritetsarbetet.

Upplands Väsby kommun välkomnar också att alla som ansöker äldreomsorg frågas om intresse för insatser på förvaltningsområdets minoritetsspråk (7.4.1). Efterfrågan från flera kommuner ger incitament för olika systemleverantörer att göra de ändringar som krävs. Samtidigt förbättrar det mätbarheten av efterfrågan och ger en möjlighet för kommunerna att systematiskt informera om rättigheterna. Upplands Väsby välkomnar också nya kunskapsmål i socionomexamen (7.4.2) och särskilt att äldreomsorgen på minoritetsspråk regleras i socialtjänstlagen (7.5) Det är viktigt att bevaka minoritetsperspektivet i den kommande Översyn av socialtjänstlagen.

Tillgång till personal med språk- och kulturkompetens

Upplands Väsby kommun anser det viktigt att minoritetsaspekten i jämlik vård tas upp samt kulturkompetens vad gäller romsk äldreomsorg (8.1.1). Det är också viktigt att ta hänsyn till finska romers kunskaper och behov av service på finska språket.

Upplands Väsby kommun håller med om att det krävs både kortsiktiga och långsiktiga insatser på statlig och kommunal nivå för att säkra tillgången till personal med kunskaper i minoritetsspråken, speciellt inom vård- och omsorgsyrtken (8.2). Upplands Väsby har exempelvis utbildat svenskspråkig omsorgspersonal i grundläggande vårdfinska vilket har varit uppskattat. Men för att kunna arbeta mer strategiskt välkomnar Upplands Väsby att uppföljningsmyndigheten får ett övergripande ansvar att följa och informera om utbudet av utbildningar och andra möjligheter till kompetensutveckling. Detta har saknats från de nuvarande uppföljningsmyndigheterna.

På grund av tidigare nämnda utmaningar välkomnar Upplands Väsby förslaget om att lämpliga myndigheter prövar utveckla uppdragsutbildningar inom vård och omsorg samt förskola med språk- och kulturkompetens eller möjligheten att komplettera relevanta yrkesexaminamed lämpliga språkkunskaper (8.2.2). Dock anser Upplands Väsby kommun att det är tveksamt att huvudmän på lokal nivå tar täten i arbetet med att etablera gymnasieutbildningar med minoritetsspråksutbildningar, i synnerhet om efterfrågan och elevantalet bedöms vara lågt. Förslaget om att kombinera minoritetsinriktningen med yrkesprogram inom vård och omsorg samt förskola är positivt utifrån ett arbetsmarknadsperspektiv. Utmaningen ligger dock i att

yrkesprogrammen har ett lägre söktryck än de högskoleförberedande programmen. Skolinspektionen lär inte bevilja en ansökan om en gymnasieutbildning om det finns en påtaglig risk för såväl lågt söktryck som lågt elevantal. Skolinspektionens bedömningar av ansökningar som rör utökning eller nyetablering baseras på skollagstiftningen samt elevunderlaget. Elevunderlaget är en central aspekt i beslutet att utöka eller nyetablera utbildningar i såväl kommunal som enskild regi. På grund av de rådande problemen med att fastställa efterfrågan av välfärdstjänster med språk- och kulturkompetens som rör de nationella minoriteterna, är det sannolikt att det blir svårt att etablera eller utöka dessa utbildningar i nuläget. Det ligger kommunen närmare till hands att i första steget aktivt marknadsföra de befintliga institutionerna som anordnar undervisning för att på så vis arbeta med att synliggöra efterfrågan. Likväl är det en god idé att marknadsföra fördelarna och möjligheterna med att ha språk- eller kulturkompetens utöver yrkesutbildningen, precis som utredningen påpekar (8.2.2.).

Skulle det vara möjligt att ta tillvara på erfarenheter inom lärarlyftet och föra liknande statsbidrag/studiestöd exempelvis för en termins språkstudier för yrkesverksamma undersköterskor/sjuksköterskor/barnskötare och förskollärare? Första steget i ordinarie verksamhet är att aktivt marknadsföra de institutioner som anordnar undervisning i minoritetsspråken till studenter i tidigare nämnda yrkesgrupper tillsammans med kommunala erfarenheter i behovet av personalen.

Upplands Väsby kommun lyfter finska språket i alla sina rekryteringsannonser och anser ett minoritetsspråk bör vara meriterande vid anställning och lönesättning som utredningen föreslår (8.2.3).

Upplands Väsby styrka är att det för närvarande finns språkkunniga kontaktpersoner i förvaltningar och även i kommunens kundtjänst, språkkunskaperna inventeras årsvis och de frivilliga erbjuds kompetensutveckling. Sametingets idé om stipendium för studier i samiska (8.2.3) borde kunna genomföras på alla minoritetsspråk.

Nationella minoriteternas behov inom hälso- och sjukvård

Upplands Väsby kommun delar utredningens uppfattning att brister i kulturkompetens och språksvårigheter (9.1.2) men även brister i informationen om rätten till tolkar är ett hinder för jämlik hälsa för de nationella minoriteterna. Behovet att kunna tala sitt eget språk är speciellt viktig när det gäller behandling av psykisk ohälsa samt för våldsutsatta kvinnor. Speciellt romska kvinnor och flickors sämre hälsa (9.1.3) och lågt förtroende för myndigheterna visar att flera romska brobyggare krävs inom hälso- och sjukvården. Men även från folkhälsoperspektivet beaktas inte nationella minoriteternas rättigheter tillräckligt inom hälso- och sjukvården trots att detta borde vara en naturlig del i arbetet med jämlik vård. Förslaget om kunskapskrav för läkar- och sjuksköterskeexamen är bra (9.3.1).

Förslaget om ett centrum för samisk hälsa (9.3.2) välkomnas av Upplands Väsby kommun men liknande åtgärder saknas för övriga nationella minoriteter. Att lämpliga myndigheter ges i uppdrag att följa hälsoutvecklingen och nationella minoriteternas behov inom hälso- och sjukvården välkomnas också (9.3.3). Upplands Väsby vill poängtera att det inte räcker med att följa hälsoutvecklingen, någon instans som inte är kommunerna måste också kunna göra åtgärder

där det behövs. Erfarenhetsutbyte och spridning av goda exemplen mellan landsting räcker inte heller utan krävs även med kommuner och statliga myndigheter.

Språkcentrumen

Upplands Väsby kommun ser fram emot att Samiska språkcentrum fortsätter sitt goda och viktiga arbete och att Skolverket får ett uppdrag att ta fram stöd och kompetensutveckling till förskolan (10.2.1) Ibland har Skolverkets stödmaterial varierande kvalitet och därför rekommenderas en referensgrupp av förskollärare verksamma i flerspråkiga förskolor. Kommunen välkomnar särskilt förslagen om liknande centrum på finska och meänkieli samt utredningen av liknande för jiddisch och romani (10.2.2) Kommunerna har fått kritik från uppföljningsmyndigheter för att de använder statsbidrag för kulturjippon, så ett språkcentrum som har erfarenhet av forskningsbaserad revitalisering har en stor efterfrågan som stödinstans.

Kunskapshöjande och synliggörande åtgärder

Ökad plats och synlighet i public service och annan media (11.2) är viktigt för att synliggöra och höja status för minoritetsspråken. Upplands Väsby lokala tidningar skriver ibland om sverigefinska frågor, vilket uppskattas av sverigefinnarna. Dock märks det inte minst på sociala medier hur andra invånare fortfarande anser assimilationspolitiken som prioriterad. Därför anser Upplands Väsby kommun att kunskapshöjande fortbildning för journalister och utbildning av tvåspråkiga journalister (11.2.1) behövs. Upplands Väsby kommun håller med om att ett nationellt minoritetsperspektiv borde genomsyra verksamheten och vara synlig för majoritetspubliken. Kommunen är medveten om Utbildningsradions bra strukturer (11.2.2). Det som inte har beaktats tidigare är att public service skulle kunna använda tjänstepersoner som arbetar med minoritetsfrågor som referenser, få olika lokala tips och idéer. Upplands Väsby kommun välkomnar också uppdraget åt Skolverket att granska läromedel avseende nationella minoriteternas rättigheter samt ytterligare utöka utbudet (11.3.1)

Enligt modersmåls läraren har Skolverkets nuvarande stödmaterial i finska varierande kvalitet och därför rekommenderas en referensgrupp av modersmåls lärare. Upplands Väsby kommun välkomnar förslagen om nya examensmål för lärare och kunskapshöjande insatser och fortbildning kring nationella minoriteter (11.3.2) Speciellt en liknande terminskurs på distans som har anordnats i samarbete med Forum för levande historia anses vara bra. När något av dessa blir verklighet är kommunikationen till förvaltningsområdena ytterst viktigt och samordnarna skulle kunna vara en bra referensgrupp vad gäller innehåll och form. Som nämnts även tidigare välkomnar Upplands Väsby kommun att uppföljande myndigheten skulle ha ett tydligt kunskapshöjande och utåtriktad uppdrag (11.4.1) Vad gäller andra aktörer som arbetar med kunskapshöjande insatser saknas en sverigefinsk aktör motsvarande Samiskt informationscenter eller Romskt informations- och kunskapscentrum. Regeringen borde överväga riktat bidrag för en aktör som skulle vilja driva arbetet.

Övriga frågor

Upplands Väsby kommun välkomnar prövningen att införa språk som diskrimineringsgrund (12.1) samt ett nationellt långsiktigt bevarandeprogram för nationella minoritetsspråk (12.3) och vill betona vikten av att Regeringen fortsätter med försoningsarbetet (12.6). Dels att utöka vitboken till efter och innan 1900-talet men även att påbörja arbetet med judar och sverigefinnar. Även Svenska kyrkans försoningsarbete borde lyftas upp. Det är också av vikt att bygga upp starka institutioner för nationella minoriteternas språk och kultur (12.7) tillsammans med de tidigare föreslagna språkcentrum. För Upplands Väsby kommun skulle ändå vara allra viktigast att kunna få metodstöd från SKL i arbetet med nationella minoriteter, precis som erbjuds inom jämställdhet eller barns rättigheter (12.8).

Konsekvensbeskrivningarna

Utredningen föreslår (13.2.3) en kompensation om 100 000 kronor per kommun över en mandatperiod gällande nya krav att ta fram mål och riktlinjer, följa upp dem eller lämna uppgifter till uppföljningsmyndigheten. Upplands Väsby kommun anser att summan inte är tillräcklig och att kompensationen borde följa statsbidraget för förvaltningsområdet, inte det generella statsbidraget. Utredningen påpekar att nuvarande statsbidrag till kommunerna har varit i överkant eftersom allt inte har förbrukats. Upplands Väsby kommun anser att denna slutsats är helt felaktig och vill påpeka att oförbrukat medel ofta har varit en fråga för landsting/regioner generellt eller för kommuner som är nyanslutna till förvaltningsområdet. Som uppföljningsmyndigheternas rapport om användningen av statsbidraget (2016) visar är statsbidraget helt avgörande för arbetet med nationella minoriteter och en ökning skulle bidra till än fler satsningar. Ifall de föreslagna särskilda uppdragen till Socialstyrelsen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor samt Skolverket verkställs är det av yttersta vikt att myndigheterna använder sina egna bearbetade kanaler att nå målgrupperna och att denna uppgift inte läggs vidare centralt till kommunerna, samtidigt som tjänstepersonerna som särskilt arbetar med frågorna informeras om nya insatser.

Bilaga:

Sammanfattning av utredningen Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik

Kommunledningskontoret

Hillevi Engström
Kommundirektör